

Avcı-toplayıcıdan yapay Zekâya: Eğitimin geleceği-2

Arş. Gör. Mustafa Bekmezci

Geçen hafta, eğitimin tarihsel dönüşümünü ele alarak, avcı-toplayıcı toplumların deneyimsel öğrenme süreçlerinden Tarım Devrimi ve Sanayi Devrimi ile yapılandırılmış eğitim sistemlerine geçiş sürecini incelemiştik. Bu bağlamda, Sanayi Devrimi ile eğitim, bireysel gelişimin ötesinde, iş gücü yetiştirme ve toplumsal düzeni sağlama aracı haline gelmiş, dijitalleşme ve yapay zekâ teknolojileri ise eğitimin geleceğine dair yeni tartışmaların önünü açmıştır. Bu hafta ise, eğitimin giderek daha dijital hale gelmesiyle birlikte ortaya çıkan en önemli sorulardan birini ele alacağız: Eğitim, tamamen sanal ortamlara taşınabilir mi? Yapay zekâ destekli sanal öğretmenler, öğretmenin yerini alabilir mi?

Uzun süre uzaktan eğitim deneyimi yaşamış öğrencilerin görüşleri doğrultusunda, eğitimin sosyal boyutunu, yapay zekâ ile sunduğu fırsatları ve beraberinde getirdiği sınırlılıkları ele alarak bu sorulara yanıt arayacağız. Araştırma kapsamında öğrencilere iki temel soru yöneltilmiştir. İlk olarak, "Sizce hangi eğitim türü daha etkilidir?" sorusuna öğrencilerin %78'i yüz yüze eğitimi daha verimli bulduklarını belirtirken, %22'si uzaktan eğitimin daha etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu yanıtların nedenlerini daha iyi anlamak amacıyla, öğrencilere tercihlerinin sebeplerini açıklamaları istenmiş ve açık uçlu yanıtlar toplanmıştır.

Öğrenci görüşleri

Öğrenci görüşlerindeki ortak örüntüleri belirlemek amacıyla tematik analiz yöntemi uygulanmış ve yanıtlar beş ana başlık altında sınıflandırılmıştır: *Öğrenme Kalitesi*, *Motivasyon ve Dikkat Dağınlığı*, *Etkileşim (Sosyal Bağlam)*, *Teknik Sorunlar* ve *Zaman ve Esneklik Avantajı*. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar, bu temalar doğrultusunda gruplandırılmış olmakla birlikte, bazı ifadeler birden fazla temayı kapsadığı için birden çok kategoriye dahil edilmiştir.

Analiz sonucunda öne çıkan temel bulgular şu şekildedir:

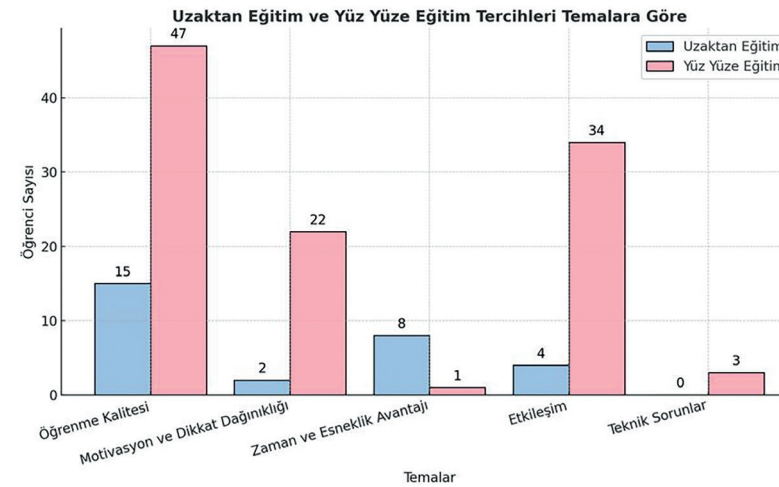
Öğrenme Kalitesi, uzaktan eğitimi etkili bulmayanlar tarafından **47 kez**, etkili bulanlar tarafından ise **15 kez** vurgulanmıştır. Bu durum, uzaktan eğitimde öğrenme kalitesi ne dair önemli eleştirilerin bulunduğu göstermektedir.

Motivasyon ve Dikkat Dağınlığı, uzaktan eğitimi etkili bulmayan öğrenciler arasında **22 kez** dile getirilirken, uzaktan eğitimi destekleyenler arasında yalnızca **2 kez** yer almıştır. Bu, dikkat dağınıklığının uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüşlerin temel nedenlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Zaman ve Esneklik Avantajı

ji, uzaktan eğitimi tercih eden öğrenciler için **8 kez** belirtilmiş olup, yüz yüze eğitimi destekleyenler arasında yalnızca **1 kez** ifade edilmiştir. Bu sonuç, uzaktan eğitimin en güçlü yanlarından birinin esneklik ve zaman yönetimi sunduğunu göstermektedir.

Etkileşim, uzaktan eğitimi eleştiren öğrenciler tarafından **34 kez** vurgulanarak, en sık dile getirilen olumsuzluklardan biri olmuştur. Sosyal etkileşim eksikliği, öğrencilerin uzaktan eğitimi yetersiz bulmalarındaki temel faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci iletişiminin azalması, öğrenme süreçlerini olum-

Şekil 1. Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim tercihlerine göre dağılımlar

suz etkilemektedir. Öğrenciler "Yüz yüze derste, sınıf arkadaşlarımla fikir alışverişinde bulunarak öğrenmek daha kolay." şeklinde düşünmektedir.

Bu bulgular, öğrencilerin uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimi değerlendirirken hangi unsurlara öncelik verdiğini anlamak açısından önemlidir. Özellikle öğrenme kalitesi, motivasyon kaybı ve etkileşim eksikliği, uzaktan eğitime yönelik en büyük eleştiriler olarak öne çıkarken, esneklik ve zaman yönetimi ise uzaktan eğitimi destekleyen öğrenciler için belirleyici faktörler olmuştur. Çalışmanın sonuçlarını görselleştiren açıklayıcı grafik ise Şekil 1'de sunulmuştur.

Eğitim, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda sosyal bağların kurulduğu ve etkileşimin sağlandığı bir süreçtir. Yapay zekâ destekli sistemler bilgiye erişimi kolaylaştırırsa da eğitimin insan etkileşimi olmadan eksik kalacağı açıktır. Bu nedenle, çalışmada özellikle *etkileşim teması* üzerinde durulmaktadır. Etkileşim, yalnızca öğrenci-öğretmen iletişimini değil, öğrenci-öğrenci arasındaki iş birliği ve topluluk

Yapay zekâ bir öğrenciye eksik kaldığı noktaları söyleyebilir, hatalarını düzeltebilir, hatta en karmaşık teorileri bile kusursuzca anlatabilir. Ancak sizi temin ederim, bir öğretmenle dersin ortasında konudan sapıp bambaşka bir sohbe dalmamanın, sınıfta hep birlikte bir şeye gülmenin yerini alamaz.

içinde öğrenme sürecini de kapsamaktadır. Dijital ortamlar, eğitimin erişim alanını genişletirken, sosyal bağlamı yenisinden şekillendirmekte ve öğrencilerin sosyalleşme deneyimlerini dönüştürmektedir.

Ancak bu dönüşümün, eğitimin temel niteliğini nasıl değiştirdiği ve hangi yönlerinin güçlendirilmesi gerektiği konusu, eğitim sistemlerinin geleceği açısından kritik bir tartışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Vygotsky'nin (1978) *sosyo-kültürel öğrenme kuramına* göre, bilgi yalnızca bireysel olarak edinilmemekte, sosyal bağlamda, diğer insanlarla etkileşim içinde şekillenmektedir. Zira, insan doğası gereği sosyal bir varlıktır ve eğitimin tamamen bireysel, yapay ortamlara taşınmasının, öğrencilerin öğrenme deneyiminde ciddi eksiklikler yaratacağı düşünülmektedir (Wegerif, 2013). Eğitimde, ÜYZ'nin rolünü inceleyen yakın zamanlı bir meta analiz çalışmasına göre öğrenciler, YZ tabanlı araçları kullanarak bilgiye daha hızlı erişmek ve bunu iş dünyasında avantaja çevirmek istemektedir (Bahroun, 2023).

Ancak, eğitim yalnızca mesleki başarı için değil, eleştirel düşünme, etik değerler ve sosyal becerilerin geliştirilmesi için de önemlidir (Freire, 1970). Burada en önemli dönüşüm, öğrencilerin artık bilgiyi ezberleyen bireyler olmaktan çıkıp, bilgiyi yöneten ve ona ulaşmayı bilen bireyler haline gelmesidir. Bu durum, öğretmenleri de "bilgi aktarıcı"dan, "öğrenme deneyimi tasarımcısı"na dönüştürmektedir.

Bu bağlamda, eğitim hâlâ bir insan deneyimi. Yapay zekâ bir öğrenciye eksik kaldığı noktaları söyleyebilir, hatalarını düzeltebilir, hatta en karmaşık teorileri bile kusursuzca anlatabilir. Ancak sizi temin ederim, bir öğretmenle dersin ortasında konudan sapıp bambaşka bir sohbe dalmamanın, sınıfta hep birlikte bir şeye gülmenin ve dersten sonra birlikte çay içmenin yerini alamaz.

KAYNAKÇA

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Wegerif, R. (2013). *Dialogic: Education for the Internet age*. Routledge.

Bahroun, Z., Anane, C., Ahmed, V., & Zacca, A. (2023). Transforming education: A comprehensive review of generative artificial intelligence in educational settings through bibliometric and content analysis. *Sustainability*, 15(17), 12983.

Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Continuum.

